

BIYOLOJİK SİLAHLAR SÖZLEŞMESİNİN ACİLEN ETKİLİ BİÇİMDE UYGULANMASI GEREKSİNİMİ

Teoman Ertuğrul TULUN

Analist

Bakteriyolojik (Biyolojik) ve Zehirleyici Silahların Geliştirilmesi, Yapımı ve Stoklanması Yasaklanması ve Bunların İmhasına İlişkin Sözleşmenin (BSS) yürürlüğe girmesinin 45inci yıldönümü nedeniyle Sözleşmeye taraf Rusya[1] ve Hindistan[2] gibi bazı ülkeler geçtiğimiz günlerde açıklamalar yaptılar. Söz konusu açıklamaların her ikisinde de halen sürmekte olan korona virüs küresel salgınına atıfta bulunuluyor ve virüsün küresel yayılımına karşı koyma çabalarına değiniliyor. Açıklamalarda ayrıca, BSSnin dokuzuncu Gözden Geçirme Konferansının 2021 yılında yapılacağına dikkat çekilerek, Sözleşmenin uygulanmasının güçlendirilmesinin önemi vurgulanıyor. Rusya Federasyonunun yaptığı açıklamada, Sözleşme ile ilgili yasal bağlayıcılığı olan etkili bir Denetim Protokolü hazırlanması çalışmalarına yeniden başlanması, Sözleşme kapsamında mobil biyomedikal birimler oluşturulması ve Bilimsel Danışma Komitesi kurulması ve mevcut güven artırıcı önlemlerin geliştirilmesi önerilerinde bulunulduğu ifade edilmektedir.

BSS, 10 Nisan 1972'de Londra, Moskova ve Washington'da imzalanmış ve 26 Mart 1975 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Genel ve tam silahsızlandırmayı öneren ilk çok taraflı silahsızlanma anlaşmasıdır. Sözleşmenin ilk giriş paragrafı aşağıdaki gibidir:

Kitle tahrip silahlarının bütün çeşitlerinin yasaklanması ve imhası dahil genel ve tam silahsızlanma yolunda fiili ilerlemelerin gerçekleşmesi için çalışmaya kesinlikle kararlı ve kimyasal ve bakteriyolojik (Biyolojik) silahların geliştirilmesi, yapımı ve stoklanmasının yasaklanmasının ve bunların etkili tedbirlerle imhasının sıkı ve etkin bir uluslararası denetim altında genel ve tam silahsızlanmanın gerçekleşmesini kolaylaştıracağına kani olarak,

Sözleşme biyolojik ve zehirli silahlarının geliştirilmesini, üretilmesini, satın alınmasını, aktarılmasını, saklanmasını, depolanmasını ve kullanılmasını yasaklamaktadır. Uluslararası

toplumun kitle imha silahlarının yayılmasının önlenmesine yönelik çabaları için önemli bir araçtır[3]. Türkiye, 4 Ekim 1972 tarihinde Sözleşmeyi imzalamış ve 25 Ekim 1974 tarihinde onaylamıştır[4].

Sözleşmenin birinci maddesi şu şekildedir:

Madde 1 — İşbu Sözleşmeye Taraf her Devlet,

- 1) Menşei ve üretim yöntemi ve çeşitleri ne olursa olsun, her türlü mikroplu etkenler veya toksinlerin veya diğer biyolojik elemanların önleyici, koruyucu ve diğer barışı gayeler için gerekli olmayan miktarlarda;
- 2) Bu çeşit etken ve toksinlerin dostça olmayan amaçlarla veya silahlı çatışmalarda kullanılmasına yarayan silah, teçhizat ve atış araçlarını asla ve hiç bir surette geliştirmemeyi, yapmamayı, stoklamamayı veya şu veya bu şekilde ele geçirmemeyi veya elde bulundurmamayı yükümlenir.

Yukarıda belirtildiği gibi, BSS, uluslararası kitle imha silahlarının yayılmasını önleme ve silahsızlanma rejiminin yasal bağlayıcılığı bulunan başlıca araçlarından biridir. Biyolojik ajanların ve toksinlerin silah olarak kullanılmasını önleyen tek uluslararası anlaşmadır. Günümüz koşullarında, BSSnin etkili işleyişine katkıda bulunan yeni yapılar kurmak ve uygulanmasını güçlendirmek önem taşımaktadır. Coronavirüs'ün hızla yayılmasındaki korkutucu gelişmeler, Biyolojik Silahlar Sözleşmesinin uygulanmasını güçlendirmeyi her zamankinden daha önemli hale getirmektedir. Bu bağlamda, yaklaşmakta olan dokuzuncu BSS Gözden Geçirme Konferansı, bu önemli sözleşmenin uygulanmasını güçlendirmenin yollarını araştırmak için iyi bir fırsat sunmaktadır.

BM web sayfalarında yer alan bilgilerden Gözden Geçirme Konferansının 2021 yılında yapılacağını ve bu amaçla hazırlıklar yürütüldüğünü anlıyoruz.[5] Bu gözden geçirme konferansının ölümcül korona virüs salgını nedeniyle özel bir önem taşıyacağına şüphe yoktur. Bilim ve teknolojideki olumlu gelişmelerin sağlık, çevre ve tarım gibi alanlara birçok fayda sağladığını biliyoruz. Bununla birlikte, bilim ve teknolojideki kontrolsüz ve düzensiz gelişmelerin bazı durumlarda kasıtsız biçimde de olsa felaketlere neden olabileceğini göz önünde tutmakta yarar bulunmaktadır. Bu bağlamda, mikrobik veya diğer biyolojik ajanlarla ilgili bilimsel ve teknolojik gelişmelerinin uzmanlar tarafından düzenli olarak gözden geçirilmesinin önem taşıdığı düşünülmektedir.

Yukarıda belirtilen hususlar ışığında, Türkiye'nin 2021 yılında yapılacak BSS Gözden Geçirme Konferansında aktif bir rol oynamasının ve sözleşmeyi güçlendirmek için somut

önerilerde bulunan öncü ülkelerden biri olmasının önem taşıyacağını söylemek mümkündür.

* Bu yorum yazısının [aslı İngilizce olarak kaleme alınmıştır](#).

**Fotoğraf: <https://www.mysafetylabels.com>

[1] Statement of the Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation on the Occasion of the 45th Anniversary of the Biological Weapons Convention Entry into Force (The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, 26 Mart 2020), 520-26-03-2020, https://www.mid.ru/en/foreign_policy/international_safety/regprla/-/asset_publisher/YCxLFJnKuD1W/content/id/4092588.

[2] 45th Anniversary of Entry into Force of the Biological and Toxin Weapons Convention (BWC) (Ministry of External Affairs Government of India, 27 Nisan 2020), https://mea.gov.in/press-releases.htm?dtl/32604/45th_Anniversary_of_entry_into_force_of_the_Biological_and_Toxin_Weapons_Convention_BWC.

[3] The Biological Weapons Convention, United Nations, 2009, [https://www.unog.ch/80256EE600585943/\(httpPages\)/04FBBDD6315AC720C1257180004B1B2F?OpenDocument](https://www.unog.ch/80256EE600585943/(httpPages)/04FBBDD6315AC720C1257180004B1B2F?OpenDocument).

[4] Resmi Gazete (Official Gazette) (Başbakanlık Neşriyat ve Müdevvenat Genel Müdürlüğü, 06 Ağustos 1974), 14968, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14968.pdf>.

[5] Convention on the Prohibition of the Development, Production AndStockpiling of Bacteriological (Biological) and Toxin Weapons Andon Their Destruction (Web of Prevention Clearing House, 10 Nisan 1972), <http://www.opbw.org/convention/documents/btwctext.pdf>

Yazar Hakkında :

Teoman Ertuğrul Tulun , Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) analisttir. Dr. Teoman Ertuğrul Tulun, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi doktorasını Ankara İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde tamamladı. Avrupa Birliği Çalışmaları, Küreselleşme, Yabancı Düşmanlığı, Nefret Söylemi Çalışmaları ve Uluslararası İlişkiler *alanlarında çalışmalar yapmaktadır*.

Atıfta bulunmak için: TULUN, Teoman Ertuğrul. 2026. "BİYOLOJİK SİLAHLAR SÖZLEŞMESİNİN ACİLEN ETKİLİ BİÇİMDE UYGULANMASI GEREKSİNİMİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2020 /

19. Nisan 20. Eriřim Nisan 09, 2026. <https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Yorum/BIYOLOJIK-SILAHLAR-SOZLESMESININ-ACILEN-ETKILI-BICIMDE-UYGULANMASI-GEREKSINIMI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır